

Ayna Adam (Mirror Man)*

Eda Çalışkan Arısoy

İzlemek ya da İzlenmek...

Sahici bir yolun tam da ikinci yarısı,

Gözetlenen bir dünyanın kendisi olan herkes tam da gerçekliğin ortasına düşmüş, .düşürülmüş...

Karmaşanın öteki yüzü gibi sanki...

Birbirimizi merak etmeler, insanı merak etmeler, sahici olanı arayış duvarları etrafında konuşlanan düşlemeler gibi...

Tam da orada işte, insanın varlığı noktasında insan.

Görünen insan, var olan, kendini yeniden inşa eden insan...

Başka bir dünyada yaşamaktasın sen artık. Duvarları teknoloji ile örülü, kaçamadığın kendin olamadığın, izleyen, kendini izletmek isteyen insan...

Başka dünyada yaşamaktasın sen...

Yok sayamadığın, küreselleşen, aynılaştan bir dünya

Çevre toplum bilincinin ağırlığının fazlaca hissedildiği, “çağdaş” ya da diğer adıyla “güncel” sanatın, tohumları 1960, 1970 yıllarında atılmaya başlanmıştır. Tüm sanat akımlarında olduğu gibi gününü, zamanını önemseyen bir yapı ile çevresindekileri önemseyen bir sanat türüdür güncel sanat. Birçok sanat akımına kıyasla özgür alanlarda kendini var eden çağdaş sanat, gününün çağının olanaklarını ve temsil yeteneklerini en yüksek düzeyde kullanmayı hedefler. Her ürün kendi dönemi için günceldir, yenidir ve çağını yansıtır. Buradan hareketle tam anlamıyla bir kalıp içerisine sokarak, duvarlar içinde kalan bir tanım yapılması zor bir iştir esasında. Çağdaş sanat bu yönüyle tarihsiz bir çalışma prensibi içerir. Zira üretimleri, içinde bulunduğu zamanın kendini yeşerttiği dinamiklerin diyalektiği ile oluşur (Cauquelin, 2016, s 9)

İşte “Ayna Adam” (Mirror Man), bu tür bir diyalektiğin sonucu olarak ortaya çıkmış bir projedir. Çağdaş sanatın, zamanının tüm sunum tekniklerini özgürce kullanabilmesinin avantajı ile üretilmiştir. Bu nedenle iki temel parçadan oluştuğunu söylemem yanlış olmayacaktır. Aslında deneysel kısa film olarak planlamış olduğum projenin, sunum şekli ile

* Mirror Man (Ayna Adam) erişim: <https://youtu.be/UXZu2IoU0H0>

bir bütün oluşturduğunu önemle vurgulamam gerekir. Zira kanımca yapılan işin izleyici ile buluşma anı ve buluşma şekli son derece önemlidir. Proje; 1.70 boyunda, boynundan aşağısı ayna ile kaplı bir insan gövdesi ve kafası yerinde bulunan bir ekran ve ekranda sürekli başa dönen 4,50 dakikalık bir deneysel filmde oluşmaktadır. Bir insan temsili olarak planlanmış olmasının en temel sebebi doğanın, boşluğun ve kendisine dayatılan bir dünyanın ortasında, zaman zaman kendi iradesi dışında bir başına kalan insanı anlatıyor olmasıdır. İzleyici, ayna adam ile ilk karşılaşmasında, adamın gövdesinde yer alan ayna ile izlenme deneyimine ortak olur, bu sarmal içinde kendini buluverir. Ancak hemen hazırlandığı şey ise, kulaklıkları takıp izleme eylemine iştirakidir. Kafamda tartışıp durduklarımın bir ayna gövdede ve kafayı temsil eden bir ekranda hareketlenmesi izleyicinin bu deneyimlerini birleştirmek isteğimden doğmuştur. İnsan, başlı başına bir materyaldir. Varoluşu, kendini var etmeye çalışması, yeniden oluşan insanın, toplum ve toplumun evrilmesi ile geldiği nokta projenin çıkış noktasıdır. Biraz da içinde bulunduğumuz toplumun ne denli sahici olduğunu sorgulayan bir önemseme ile. Peki, artık kalabalık bir dünyanın ürünü haline gelen insan mevzu bahis olursa? Beni en çok heyecanlandıran nokta burası oldu. Teknolojinin ve toplumsal unsurların insanı getirdiği ya da belki de insanın kimi zaman üst bilinci ile gelmeyi kabul ettiği nokta da diyebilir.

Projenin taslak halini alması ortalama 2,5 ay kadar sürdü. Filmin vurucu bir adam karakterine ihtiyacı vardı. Oyuncu tercihimde elbette ki en önemli kriter gözler oldu. Filmin geneline sirayet eden insanın bakışları bu film için çok önemliydi. Kendimizi saklayamadığımız tek gösterge bakışlarımızdır. Bakışlar ve gözler aynı zamanda izleme ve izlenme için ön koşul yaratmanın da temelini oluşturuyor. Bu nedenle filme, gözleri içine alan yakın plan ama alt ve üst taraflarından siyah bantlarla sıkıştırılmış kadrajın hâkim olması anlatıyı destekleyen yegâne unsurlardan. Temelinde bir deneysel film olan "Ayna Adam" sunumuyla izleyiciyi içine almalıydı. Filmi tasarlayıp oluştururken aynı zamanda sunumu için düşünmeye başladım. Deneysel film, adamın zihnindekilerin canlandırması ve aynı zamanda ayna metaforu ile karşılaşan bir yansıması olarak senaryolaştı. Yani izleyicinin yer yer kendini adamın zihninde hissederken, aralarda geri çıkıp adam ile bakışıyor olması izleme, izlenme diyalektiği arasındaki dansı temsil etti. Burada vurgulamak istediğim insanın izlenirken, izliyor ve bundan kaçamıyor olmasıdır.

İçinde yaşadığımız yeni dünya, seçimlerimiz dışında da bizlere bunu hedef gösterecek denli cüretkâr hale gelmiştir. Kimi zaman bunun yeni medya pratikleriyle bir seçim olduğu varsayımı izletmenin de bu sarmala dâhil olduğunu vurgulamaktadır. Sosyal medya başta olmak üzere, insanın toplum içerisinde yaşarken, yeniliklere ayak uydurma zorunluluğu ile bir bütün oluşturmaktadır. Sosyal ağların hayatımızdaki yeri, insanı içinden çıkılması güç ve zorlayıcı bir sarmalın içine çekmektedir. "Ayna Adam" sarmalı oluşturan tüm bu öğelerin ortasında kalan insanı temsil etmesi adına önemlidir. Öte yandan, filmde yer alan ikinci karakter, aslında izlenme sarmalı içinde kendimizi konuşturduğumuz ve kimi zaman bunu toplumun bir parçası olarak görerek bundan kaçmak istemediğimiz düşüncesini ortaya konmak üzere var edilmiştir. İzleyicinin filmde bu duygularla ayrılabilmesi elbette varış noktam olmalıydı. Filmin bu anlamda en destekleyici unsuru şüphesiz sinematografisidir.

Zira sıkışmışlık, daralma, toplumda kendisini baskı altında ve kalabalığın kaçamadığı bir parçası haline gelme hisleri bu filmin ana fikriydi ve sinematografinin duygular üzerindeki etkisi bir filmin en önemli dayanağıdır. Filmin siyah beyaz ve aslında kontrast tonlarda olması bu düşünceyi destekleyen, anlama sürrealite katan bir yardımcı oldu. Filmde doğal sesler hâkimken, baskılanan gürültülü ve ısrarcı şehir ve trafik sesleri, aslında günlük hayatta maruz kaldığımız, rahatsızlığımızı dile getiremediğimiz ve çoğu zaman yok saydığımız bir anlamı hedeflemektedir. Bu sesler toplum yaşamının baskıcı kimliğini de izleyici ile buluşturmayı planladığım bir nokta oldu. Filmin sıkışık kadrajları, genel planlara açılmayı reddeden tavrı izleyiciyi bu sıkışmışlık hissiyle baş başa bırakma arzundan kaynaklandı. Filmin gökyüzü ve gün doğumuyla açılan sahneleri insan yaşamının en temel anının bir temsilidir. Her yeni gün insan hayatının bir ivme daha alarak evrilmesinin başlangıcıdır. Filmin bu bağlamda finali, ani ve tükenmişlikle bağdaşmaktadır. Finale kısa bir süre kala, bir nevi zorunlu ve finale götüren kahramanlar olarak planlanan kuşların varlığı, biraz klişe de olsa hedefe giden en kestirme yol olma özelliğinden ötürüdür.

Bu projenin beni en çok heyecanlandıran kısmı şüphesiz izleyici ile buluşma anıdır. Zira sunumunda planlamış olduğum detaylar o buluşma anına adanmıştı. Beklentim izleyicinin farkındalık hissi duyması, kendini sıkışmış, rahatsız duyguların içinde bulmasıydı. Filmin içinde kalıp, gerekli yerde dışına çıkabilmesiydi. Filmim eleştirel bir bakış açısı ile planlandı, bu nedenle neyi eleştirdiğimin izleyicideki yansıması son derece önemli bulduğum bir detay. Sergilendiği süre boyunca, izleyen kişilerin birer küçük anket doldurmalarını planladım. Tüm izleyicilerden anket sonucu elde edememiş olsam da yine de sergiden, elimde hatırı sayılır bir anket topluluğu ile döndüm. Anket sonuçları beklentime çok yakındı. İzleyici ile “Ayna Adam” ın karşılaşması tahmin ettiğim gibi oldu. İzleyicilerin büyük bir çoğunluğu filmi izlerken, gerginlik, huzursuzluk, gözetlenme ve sıkışmışlık duygularında birleşmişti. En çok eleştiriyi filmin süresi ile ilgili aldım. Film 4,50 dakikalık performansıyla uzun bulanlar fazlaydı. Bu aslında anlatının insanlar üzerinde yaratmış olduğu baskıyı destekledi, zira bu yanıtları verenler sıkılıp filmi yarım bırakmamış, aksine sonuna kadar kalarak anket doldurmuşlardı.

İnsan yaşadığı toplumda kendini her gün yeniden inşa etme çabası içindedir. Toplumsal ve sosyal olguların varlığı insanı her gün biraz daha kamçılarsa da sonunda bir sarmala dönüşmesi engellenemez, zira insan yaşamını evirerek yeni hedefler belirlemeye kodlanmıştır. Sahici bir dünya yaratarak, kendini bu dar evrende var etme çabası taşımaktadır. Çevresinde olup bitenlere duyarsız kalamayan insan kendini bir süre sonra bu sarmalın tam ortasında bulacak olsa da, sarmalın duvarlarını belirleyecek olan yine kendisidir...

Başka dünyada yaşamaktasın sen..

Yok sayamadığın, küreselleşen, aynılaşan bir dünya...

Kaynakça

Cauquelin, A. (2016). *Çağdaş Sanat*, Ankara:Dost